

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation research) โดยศึกษาความสัมพันธ์และความสามารถในการพยากรณ์ของปัจจัยทางจิตวิทยาผู้บริโภคและลักษณะทางประชากร ที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และชุมชนชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากข้อมูลเชิงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายดังกล่าวไม่ได้ถูกเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนประชากรคาดหมายไว้อย่างกว้างๆ จากสถิติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่โดยรวม (สำนักงาน ททท.จังหวัดเชียงใหม่, 2543) จำนวน 1,064,678 คน

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาเป็นนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขา ดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย
 - 1.1 จุดชมวิวดำดู่
 - 1.2 บ้านพักอุทยานดอยสุเทพ-ปุย
 - 1.3 น้ำตกห้วยแก้ว
 - 1.4 น้ำตกแม่สา
 - 1.5 น้ำตกมณฑาธาร
2. อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
 - 2.1 น้ำตกแม่กลาง
 - 2.2 น้ำตกแม่ยะ
 - 2.3 น้ำตกวชิรธาร

- 2.4 ยอดดอยอินทนนท์
- 2.5 เส้นทางศึกษาธรรมชาติกิ่วแม่ปาน
- 2.6 พระมหาธาตุนภเมทนีดล นภพลภูมิสิริ
- 2.7 บริเวณบ้านพักและที่กลางเดินที่ดอยอินทนนท์
3. อุทยานแห่งชาติศรีลานนา
 - 3.1 บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติศรีลานนา
 - 3.2 เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล
4. อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง
 - 4.1 จุดชมวิวน้ำดัง
 - 4.2 ไปงเดียดป่าแป๋
 - 4.3 น้ำตกห้วยน้ำดัง
 - 4.4 น้ำตกหมอกฟ้า
5. อุทยานแห่งชาติออบหลวง
6. หมู่บ้านม้งดอยปู่
7. หมู่บ้านชาวเขาผาหมอน
8. หมู่บ้านชาวเขาแม่กาหลวง
9. หมู่บ้านชาวเขาอ่างกาน้อย
10. หมู่บ้านชาวเขาสบแอบ

และใช้การสุ่มอย่างง่าย ในการเลือกนักท่องเที่ยวเพื่อกรอกแบบสอบถาม โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จำนวน 400 คน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5 % และความเชื่อมั่น 95 % (Yamane, 1967 อ้างใน รติรส จันทรสมา, 2542)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2544 ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ จำนวน 420 ฉบับโดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 416 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99 และได้นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบข้อมูล ความถูกต้องสมบูรณ์ การตอบครบถ้วน คัดเลือกได้จนครบ 400 ฉบับ เพราะฉะนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จึงมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่ทำการทดสอบในสมมติฐาน คือ

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่

1. ปัจจัยทางจิตวิทยาผู้บริโภค

1.1 ลักษณะยึดมั่นในความคิดของตน

1.2 วิธีชีวิตรักษาสีงแวดล้อม

1.3 ทศนคติเชิงจริยธรรมต่อสีงแวดล้อม

1.4 พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผ่าน

- สื่อมวลชน
- สื่อบุคคล
- สื่อเฉพาะกิจ

2. ลักษณะทางประชากร

2.1 อายุ

2.2 รายได้

2.3 ระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบวัด ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และ รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน

2. แบบวัดลักษณะยึดมั่นในความคิดของตน (Dogmatism Scale Form E.) เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นโดย Milton Rokeach (1960) ซึ่งได้รับการดัดแปลงและแปลเป็นภาษาไทยโดย วรณดี สุทธิธนากร (2538) มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวก แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว มีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน

แบบวัดนี้ วรรณดี สุทธิวรการ(2538) ได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาจำนวน 60 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.78

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของแบบวัดในกลุ่มบุคคลที่เคยไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขาจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.74 ซึ่งเป็นระดับความเชื่อมั่นที่ไว้ใช้ได้

สำหรับเกณฑ์การแบ่งนักท่องเที่ยวตามลักษณะการยึดมั่นในความคิดของตนออกเป็นกลุ่มสูง - ต่ำ ทำได้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กำหนดให้ผู้ที่จะคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มสูง และคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ

3. แบบวัดวิถีชีวิตรักษาสีสิ่งแวดล้อม เป็นแบบวัดที่ รติรส จันทรสมา(2543) สร้างขึ้นจากแนวคิดพฤติกรรมกรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ Wongtada et.al. (1993) ซึ่งแปลและดัดแปลงจาก Kinneer (1973), Forman and Sriram (1991) และ McDougall (1993) โดยวัดในประเด็นพฤติกรรมและกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การเป็นสมาชิกในชมรมเพื่อสิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงาน การแยกขยะ การลดปริมาณโฟมหรือพลาสติก เป็นต้น โดยมีข้อคำถามจำนวน 22 ข้อ เป็นข้อความเชิงบวก 18 ข้อ และข้อความเชิงลบจำนวน 4 ข้อ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว มีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังต่อไปนี้

บ่อยที่สุด	5 คะแนน
บ่อย	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
บางครั้ง	2 คะแนน
ไม่เคยเลย	1 คะแนน

รติรส จันทรสมา ได้นำแบบวัดวิถีชีวิตรักษาสีสิ่งแวดล้อมไปหาความเที่ยงในกลุ่มผู้บริโภครีในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 50 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.84

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของแบบวัดในกลุ่มบุคคลที่เคยไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขาจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.85 ซึ่งเป็นระดับความเชื่อมั่นที่สูง

สำหรับเกณฑ์การแบ่งนักท่องเที่ยวตามระดับวิถีชีวิตรักษาสีสิ่งแวดล้อมออกเป็นกลุ่มสูง - ต่ำ ทำได้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กำหนดให้ผู้ที่จะคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มสูง และคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ

4. แบบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากแนวความคิดทางจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมของพระธรรมปิฎก ปยุตฺโต(2541) ซึ่งทำการสรุปโดยพระสงเสริมแสงทอง(2543) โดยวัดในประเด็น เกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อแนวคิดและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ เป็นข้อความเชิงบวก 21 ข้อ เชิงลบ 9 ข้อ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว มีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	5 คะแนน
ค่อนข้างจริง	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	1 คะแนน

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม 2 ท่านและด้านจิตวิทยา 1 ท่าน พิจารณาความแม่นยำตรงของเนื้อหา และได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นจึงนำแบบวัดไปทดลองเก็บข้อมูลเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นจากผู้ที่เคยท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.85 ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่นสูง

สำหรับเกณฑ์การแบ่งนักท่องเที่ยวตามทัศนคติเชิงจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมออกเป็นกลุ่มสูง - ต่ำ ทำได้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กำหนดให้ผู้ที่จะคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มสูงและคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ

5. แบบวัดพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีข้อคำถามทั้งหมด 34 ข้อ เป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด เป็นแบบเลือกตอบได้หลายคำตอบ 2 ข้อ แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว 32 ข้อ มีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังต่อไปนี้

บ่อยที่สุด	5 คะแนน
บ่อย	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
นานๆครั้ง	2 คะแนน
ไม่เคยเลย	1 คะแนน

โดยจะวัดในประเด็น ความสนใจเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความถี่ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจต่างๆ รวมถึงหน่วยงานที่ผลิตหรือสนับสนุนสื่อ และเหตุผลจูงใจในการเปิดรับสาร

แบบวัดนี้ผู้วิจัยหาความตรงของแบบวัดโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการสร้างแบบวัด 2 ท่านพิจารณาความตรงตามเนื้อหาและนำมาปรับแก้ข้อความตามที่คุณผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ จากนั้นจึงนำไปหาความเชื่อมั่นของแบบวัดในกลุ่มผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขา 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.94 ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่นสูง

สำหรับการแบ่งนักท่องเที่ยวตามระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ออกเป็นกลุ่มสูง - กลุ่มต่ำ ทำได้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กำหนดให้ผู้ที่มีคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มสูง และคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ

6. แบบวัดพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยดัดแปลง ปรับปรุง เพิ่มเติม จากแบบวัดพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนิสิตนักศึกษา โดย สุขาดา วรรณะมานี (2542) มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ เป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด เป็นแบบเลือกตอบได้หลายคำตอบ 1 ข้อ และแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ 19 ข้อ ดังต่อไปนี้

บ่อยที่สุด	5 คะแนน
บ่อย	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
นานๆครั้ง	2 คะแนน
ไม่เคยเลย	1 คะแนน

โดยวัดเกี่ยวกับพฤติกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง และหลังเดินทางท่องเที่ยวตามเกณฑ์การวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี (นำชัย ทนุผล, 2542)

แบบวัดนี้ผู้วิจัยได้หาความตรงของแบบวัดโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ท่านและทางด้านจิตวิทยา 1 ท่านเป็นผู้พิจารณาความตรงตามเนื้อหา และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำไปหาความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขา 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.89 ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่นสูง

สำหรับเกณฑ์การแบ่งนักท่องเที่ยวดตามระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็นกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ ทำได้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กำหนดให้ผู้ที่จะคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มสูง และคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ

แบบวัดต่างๆทั้งหมดนี้ เมื่อผู้วิจัยนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยไม่มีการเขียนชื่อแบบวัดเนื่องจากอาจเป็นการชี้นำผู้ตอบและทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบผิดจากความเป็นจริงเพื่อให้ตนได้คะแนนสูง แต่ผู้วิจัยได้เขียนชื่อแบบวัดและตัวแปร ดังตัวอย่างแบบสอบถามที่แสดงไว้ในภาคผนวก ค

สถานที่ทำการวิจัย

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปยังหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เพื่อขออนุญาตทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2544
2. จัดการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยและทำการฝึกอบรมผู้ช่วยในการแจกแบบสอบถาม การแนะนำตัว และเตรียมของสมนาคุณสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างจนได้มาตรฐานไปทดลองเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและชุมชนชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่
4. ทำการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง ระหว่างวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดราชการของเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2544
5. นำข้อมูลที่รวบรวมมาได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้บรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlational analysis) โดยการคำนวณค่าสหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlational coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1
3. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตาม ตามสมมติฐานข้อที่ 2
4. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical multiple regression analysis) เพื่อหาความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตามร่วมกันของปัจจัยทางจิตวิทยา ผู้บริโภคและลักษณะทางประชากร ตามสมมติฐานข้อที่ 3